

NARODOWY
BANK POLSKI

Sprawozdanie z działalności Rady ds. Systemu Płatniczego w 2021 roku

Warszawa, 2022 r.

Spis treści

Wykaz stosowanych skrótów	3
Wprowadzenie	4
Synteza	5
1 Aspekty prawne	6
2 Aspekty organizacyjne	7
2.1 Skład osobowy Rady ds. Systemu Płatniczego w 2021 r.	7
2.2 Powołanie Grupy roboczej ds. Bezpieczeństwa Płatności	7
2.3 Organizacja prac Rady ds. Systemu Płatniczego w 2021 r.	8
3 Aspekty merytoryczne	9
3.1 Zagadnienia związane z dostosowaniem polskiego systemu płatniczego do wymagań i rozwiązań funkcjonujących w Unii Europejskiej	9
3.2 Zagadnienia systemowe związane z rozwojem i bezpieczeństwem obrotu płatniczego	13
3.3 Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego	19
4 Załącznik	20
4.1 Członkowie Rady ds. Systemu Płatniczego oraz osoby zastępujące członków Rady w 2021 r.	20
4.2 Lista tematów objętych pracami Rady ds. Systemu Płatniczego w 2021 r.	22

Wykaz stosowanych skrótów

- BCC ZBP – Bankowe Centrum Cyberbezpieczeństwa Związku Banków Polskich
- CBDC (*Central Bank Digital Currency*) – pieniądz cyfrowy banku centralnego
- EBC – Europejski Bank Centralny
- ESMA (*European Securities and Markets Authority*) – Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych
- Firmy CIT (*cash-in-transit*) – przedsiębiorcy, którym banki powierzyły czynności przeliczania oraz sortowania banknotów i monet oraz transportowania wartości pieniężnych
- GIIF – Generalny Inspektor Informacji Finansowej
- KAR – Komitet Agentów Rozliczeniowych działający przy ZBP
- KDPW – Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.
- KDPW_CCP – izba rozliczeniowa prowadząca działalność w zakresie rozliczania transakcji zawieranych na krajowym rynku finansowym, posiadająca status kontrahenta centralnego (CCP), który z chwilą przyjęcia transakcji do rozliczenia wstępuje w prawa i obowiązki pierwotnych stron transakcji, stając się kupującym dla każdego sprzedającego i sprzedającym dla każdego kupującego
- KE – Komisja Europejska
- KGP – Komenda Główna Policji
- KIR – Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.
- KZBS – Krajowy Związek Banków Spółdzielczych
- MF – Ministerstwo Finansów
- MS – Ministerstwo Sprawiedliwości
- MSWiA – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
- NBP – Narodowy Bank Polski
- POFOG – Polska Organizacja Firm Obsługi Gotówki
- PONIP – Polska Organizacja Niebankowych Instytucji Płatności
- PSP Sp. z o.o. – Polski Standard Płatności Sp. z o.o.
- RF – Rzecznik Finansowy
- SCT Inst (*SEPA Credit Transfer Inst*) – polecenie przelewu natychmiastowego SEPA
- STIR – system teleinformatyczny izby rozliczeniowej, o którym mowa w art. 119zg pkt 6 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa
- TIPS – TARGET Instant Payment Settlement
- UKNF – Urząd Komisji Nadzoru Finansowego
- UOKiK – Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
- WIB – Warszawski Instytut Bankowości
- ZBP – Związek Banków Polskich

Wprowadzenie

Rada ds. Systemu Płatniczego, organ opiniodawczo-doradczy przy Zarządzie Narodowego Banku Polskiego, została utworzona na podstawie uchwały Nr 14/98 Zarządu NBP z dnia 10 czerwca 1998 r. w sprawie powołania przy Zarządzie Narodowego Banku Polskiego organu opiniodawczo-doradczego o nazwie Rada ds. Systemu Płatniczego. Rada rozpoczęła działalność w dniu 1 października 1998 r.

Obowiązek przyjmowania przez Radę, na jej pierwszym posiedzeniu w danym roku, sprawozdania z działalności Rady w roku poprzednim, a następnie przedstawiania Zarządowi NBP do zatwierdzenia, wynika z „Regulaminu działania Rady ds. Systemu Płatniczego” (§ 16 ust. 2).

Synteza

W 2021 r. Rada prowadziła działalność odpowiadającą zakresowi jej zadań, określone w uchwale Nr 14/98 Zarządu NBP z dnia 10 czerwca 1998 r. Rada stanowiła forum wymiany informacji, poglądów i opinii w sprawach istotnych dla funkcjonowania polskiego systemu płatniczego. W kwestiach tych Rada wypracowywała wspólne opinie, stanowiska i wnioski, pełniąc rolę koordynatora działań Narodowego Banku Polskiego, Związku Banków Polskich oraz innych podmiotów – uczestników polskiego systemu płatniczego.

W 2021 r. Rada odbyła cztery posiedzenia w formie telekonferencji w dniach: 23 kwietnia, 30 czerwca, 22 października i 10 grudnia. Z każdego posiedzenia został sporządzony protokół oraz po każdym posiedzeniu został opublikowany komunikat prasowy. W omawianym okresie Rada rozpatrzyła 39 tematów. Materiały do dyskusji zostały opracowane przez NBP, ZBP, KIR, KDPW, UKNF oraz inne zaproszone podmioty (Fundacja Polska Bezgotówkowa i PSP Sp. z o.o.).

W roku sprawozdawczym w działalności Rady dominowały zagadnienia związane z usprawnianiem obrotu płatniczego. Wiele uwagi poświęcono kwestiom związanym z upowszechnianiem płatności bezgotówkowych w drodze realizacji Programu „Polska Bezgotówkowa” oraz przeciwdziałaniem transakcjom oszukańczym w płatnościach detalicznych. Przedmiotem dyskusji Rady był także stan realizacji prac związanych z uruchomieniem sektorowego centrum usług wspierających przeciwdziałanie praniu pieniędzy. Rada omawiała ponadto wyniki badań dotyczących zwyczajów płatniczych w Polsce w 2020 r. oraz stan prac nad koncepcją emisji pieniądza cyfrowego banku centralnego na świecie i w Polsce. Rada zapoznała się także z głównymi założeniami i kierunkami prac zawartymi w Narodowej Strategii Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego.

Wśród zagadnień dotyczących włączania się polskiego systemu płatniczego do jednolitego obszaru płatniczego Unii Europejskiej szczególna uwaga została poświęcona strategicznym kierunkom zmian w zakresie systemów płatności detalicznych w Europie oraz korzyściom i wyzwaniom związanym z wprowadzeniem usług rozliczeniowych KDPW_CCP na rzecz sektora bankowego. Rada omawiała plany KIR w zakresie świadczenia usługi rozliczania płatności natychmiastowych w euro oraz dotyczące przygotowań do wdrożenia w systemie Euro Elixir mechanizmu ciągłego rozrachunku brutto. Przedmiotem dyskusji Rady były ponadto plany PSP Sp. z o.o. dotyczące rozwoju Systemu Płatności Mobilnych BLIK w zakresie rozliczeń transakcji w euro.

Rada ds. Systemu Płatniczego zwraca się do Zarządu Narodowego Banku Polskiego z wnioskiem o przyjęcie sprawozdania z działalności Rady w 2021 r.

1 Aspekty prawne

Na mocy uchwały nr 52/2021 Zarządu NBP z dnia 15 listopada 2021 r. zmieniającej uchwałę w sprawie powołania przy Zarządzie Narodowego Banku Polskiego organu opiniodawczo-doradczego o nazwie Rada ds. Systemu Płatniczego poszerzono zakres osób mogących pełnić funkcję Przewodniczącego Rady ds. Systemu Płatniczego, a tym samym uelastyczniono wybór Przewodniczącego Rady ds. Systemu Płatniczego przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego. Przewodniczącym Rady może zostać nie tylko wyznaczony przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego wiceprezes NBP, ale również członek Zarządu NBP¹.

---

¹ Tekst jednolity uchwały nr 14/98 Zarządu NBP z dnia 10 czerwca 1998 r. – według stanu prawnego na dzień 15 listopada 2021 r. – znajduje się pod adresem: https://www.nbp.pl/systemplatniczy/rada/RSP_tekst_ujednolicony_15_11_2021.pdf

2 Aspekty organizacyjne

2.1 Skład osobowy Rady ds. Systemu Płatniczego w 2021 r.

W dniu 22 listopada 2021 r. Pan Adam Glapiński, Prezes Narodowego Banku Polskiego, na podstawie § 2 ust. 1 pkt 1 uchwały nr 14/98 Zarządu Narodowego Banku Polskiego z dnia 10 czerwca 1998 r. w sprawie powołania przy Zarządzie Narodowego Banku Polskiego organu opiniodawczo-doradczego o nazwie Rada ds. Systemu Płatniczego (z późn. zm.), podjął decyzję w sprawie zmiany składu Rady ds. Systemu Płatniczego i w miejsce Pani Marty Kightley, Wiceprezes NBP – Pierwszego Zastępcy Prezesa NBP, powołał Pana Andrzeja Kaźmierczaka, Członka Zarządu NBP, na Przewodniczącego Rady ds. Systemu Płatniczego. Ponadto, działając na podstawie § 2 ust. 1 pkt 3a ww. uchwały, Prezes NBP powołał Pana Piotra Pogonowskiego, Członka Zarządu NBP, na członka Rady ds. Systemu Płatniczego.

Ponadto w 2021 r. nastąpiły zmiany składu Rady ds. Systemu Płatniczego w związku z następującymi okolicznościami:

- 1) w dniu 8 czerwca 2021 r. Rada Nadzorcza PKO Banku Polskiego S.A. powierzyła kierowanie pracami Zarządu Banku Panu Janowi Emerykowi Rościszewskiemu, pełniącemu funkcję Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego S.A. Tym samym Pan Jan Emeryk Rościszewski zastąpił Pana Zbigniewa Jagiełło w roli Członka Rady ds. Systemu Płatniczego. Pan Jan Emeryk Rościszewski objął funkcję Prezesa Zarządu Banku Polska Kasa Opieki S.A. z dniem 3 września 2021 r.;
- 2) w dniu 14 października 2021 r. Rada Nadzorcza PKO Banku Polskiego S.A. powołała Panią Iwonę Dudę na stanowisko Wiceprezesa Zarządu kierującego pracami Zarządu Banku. Tym samym Pani Iwona Duda zastąpiła Pana Jana Emeryka Rościszewskiego w roli Członka Rady ds. Systemu Płatniczego. Pani Iwona Duda objęła funkcję Prezesa Zarządu PKO Banku Polskiego S.A. z dniem 26 stycznia 2022 r.
- 3) w związku z rezygnacją Pana Piotra Nowaka ze stanowiska Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Finansów, w dniu 22 stycznia 2021 r. Minister Finansów wyznaczył Pana Piotra Patkowskiego, Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Finansów, jako przedstawiciela Ministra Finansów w Radzie ds. Systemu Płatniczego.

Skład osobowy Rady ds. Systemu Płatniczego w 2021 r. przedstawiono w załączniku nr 1.

2.2 Powołanie Grupy roboczej ds. Bezpieczeństwa Płatności

Na posiedzeniu w dniu 10 grudnia 2021 r. Rada ds. Systemu Płatniczego zadecydowała o powołaniu Grupy Roboczej ds. Bezpieczeństwa Płatności. Szczegóły dotyczące funkcjonowania stałej grupy roboczej zostały określone w uchwale, którą Rada podjęła jednogłośnie w trakcie posiedzenia².

---

² Na podstawie § 4 ust. 1 załącznika do uchwały nr 1/2020 Rady ds. Systemu Płatniczego z dnia 24 kwietnia 2020 r. w sprawie wprowadzenia „Regulaminu działania Rady ds. Systemu Płatniczego”.

Celem powołania Grupy jest inicjowanie i prowadzenie działań na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa polskiego systemu płatniczego, w szczególności w zakresie płatności detalicznych. Do zadań Grupy należy:

- 1) analizowanie i dokonywanie oceny bezpieczeństwa płatności w Polsce, w tym w szczególności w zakresie płatności detalicznych,
- 2) przygotowywanie propozycji rozwiązań i działań mających na celu ograniczanie transakcji oszukańczych w płatnościach detalicznych,
- 3) wypracowywanie opinii lub rekomendacji dla Rady ds. Systemu Płatniczego dotyczących zwiększenia bezpieczeństwa płatności,
- 4) koordynowanie, w zakresie zadań Rady ds. Systemu Płatniczego, działań, polegających na integracji inicjatyw pomiędzy różnymi podmiotami, zmierzających do podniesienia bezpieczeństwa płatności detalicznych w Polsce,
- 5) współpraca z zainteresowanymi instytucjami i podmiotami w kwestii bezpieczeństwa polskiego systemu płatniczego.

W skład Grupy weszli przedstawiciele: NBP, MF, UKNF, UOKiK, RF, ZBP, KZBS, KAR, KIR, PSP Sp. z o. o., Mastercard i VISA.

Grupa jest zobowiązana do przygotowywania i przedstawiania raz do roku Radzie ds. Systemu Płatniczego informacji o wynikach prac Grupy w poprzednim roku. Bieżącą obsługę prac Grupy oraz komunikację Grupy ze stronami trzecimi zapewnia Departament Systemu Płatniczego NBP.

2.3 Organizacja prac Rady ds. Systemu Płatniczego w 2021 r.

W 2021 r. Rada odbyła 4 posiedzenia, w dniach: 23 kwietnia, 30 czerwca, 22 października i 10 grudnia. Z uwagi na obostrzenia sanitarno-epidemiczne obowiązujące w warunkach pandemii COVID-19, wszystkie posiedzenia odbyły się w formie telekonferencji. Pierwszym trzem posiedzeniom przewodniczyła Pani Marta Kightley, dotychczasowa Przewodnicząca Rady, Wiceprezes – Pierwszy Zastępca Prezesa NBP. Grudniowemu posiedzeniu przewodniczył Pan Andrzej Kaźmierczak, nowy Przewodniczący Rady, Członek Zarządu NBP. Po każdym posiedzeniu wydawano komunikat prasowy, który następnie był przekazywany śródkom masowego przekazu oraz publikowany na stronie internetowej NBP.

Przewidywany zakres zagadnień rozpatrywanych przez Radę ds. Systemu Płatniczego został określony w Planie pracy Rady ds. Systemu Płatniczego w 2021 roku, zwanym dalej Planem. Plan, obejmujący 38 tematów, został opracowany na podstawie propozycji członków Rady i przyjęty na posiedzeniu Rady w dniu 23 kwietnia 2021 r. (tj. na pierwszym posiedzeniu Rady w 2021 r.). Na wniosek podmiotów odpowiedzialnych za przedstawienie poszczególnych tematów Radzie, 2 tematy przewidziane w Planie pracy, niewymagające dyskusji Rady, zostały wycofane z prac Rady. Rada zajęła się dodatkowo 3 tematami nieujętych w Planie pracy Rady na 2021 r., które zostały zgłoszone *ad hoc* przez Członków Rady. Ostatecznie, w 2021 r. Rada zajęła się 39 tematami. 18 z nich należało do grupy tematów dyskutowanych (kategoria A), zaś 21 było tematami informacyjnymi (kategoria B).

3 Aspekty merytoryczne

W roku sprawozdawczym, podobnie jak w latach poprzednich, prace Rady grupowały się w trzech obszarach tematycznych:

- 1) zagadnienia związane z dostosowaniem polskiego systemu płatniczego do wymagań i rozwiązań funkcjonujących w Unii Europejskiej. Obejmowały one m.in. kwestie:
  - a. strategicznych kierunków zmian w zakresie systemów płatności detalicznych w Europie,
  - b. planów uruchomienia usługi płatności natychmiastowych w euro (Euro Express Elixir),
  - c. stanu przygotowań do wdrożenia w systemie Euro Elixir mechanizmu ciągłego rozrachunku brutto (*Continuous Gross Settlement*),
  - d. planów rozwoju Systemu Płatności Mobilnych BLIK w zakresie rozliczeń transakcji w euro,
  - e. korzyści i wyzwań związanych z wprowadzeniem usług rozliczeniowych KDPW_CCP na rzecz sektora bankowego;
- 2) zagadnienia systemowe związane z rozwojem i bezpieczeństwem obrotu płatniczego, w tym kwestie:
  - a. funkcjonowania Programu „Polska Bezgotówkowa”,
  - b. stanu realizacji prac związanych z uruchomieniem sektorowego centrum usług wspierających przeciwdziałanie praniu pieniędzy,
  - c. stanu przygotowań do wdrożenia ustawy o Systemie Informacji Finansowej,
  - d. wyników badań dotyczących zwyczajów płatniczych w Polsce w 2020 r.,
  - e. głównych założeń i kierunków Narodowej Strategii Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego,
  - f. stanu prac nad koncepcją emisji pieniądza cyfrowego banku centralnego na świecie i w Polsce,
  - g. dobrych praktyk związanych z zagadnieniem nieautoryzowanych transakcji płatniczych,
  - h. doświadczeń i wyzwań w walce z transakcjami oszukańczymi w płatnościach detalicznych;
- 3) ocena funkcjonowania systemu płatniczego w Polsce.

Poniżej przedstawiono krótkie omówienie tematów diskutowanych podczas posiedzeń Rady w 2021 r.

3.1 Zagadnienia związane z dostosowaniem polskiego systemu płatniczego do wymagań i rozwiązań funkcjonujących w Unii Europejskiej

3.1.1 Strategiczne kierunki zmian w zakresie systemów płatności detalicznych w Europie

Z uwagi na dynamiczny rozwój rynku płatności detalicznych jako rezultat dokonującego się postępu technologicznego oraz mając na względzie postępującą fragmentację rynku UE, KE opublikowała we wrześniu 2020 r. „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie unijnej strategii w zakresie płatności detalicznych”. KE wskazała w Strategii cztery podstawowe filary dalszego rozwoju systemów płatności detalicznych w UE: (1) coraz bardziej cyfrowe rozwiązania w zakresie płatności o zasięgu ogólnoeuropejskim, wykorzystujące w coraz większym stopniu płatności natychmiastowe; (2) innowacyjne i konkurencyjne rynki płatności detalicznych; (3) wydajne i interoperacyjne systemy płatności detalicznych oraz inne infrastruktury wspierające; (4) efektywne płatności międzynarodowe, w tym przekazy pieniężne.

W obszarze zainteresowań KE pozostały m.in. kwestie płatności natychmiastowych jako nowej standardowej metody płatności, dostęp podmiotów niebankowych do systemów wyznaczonych, ochrona dostępności i powszechnej akceptowalności gotówki, ocena skutków stosowania silnego uwierzytelniania klienta, możliwość ustanawiania własnych limitów w zakresie dokonywania płatności zbliżeniowych czy też objęcie nadzorem podmiotów świadczących usługi pomocnicze w stosunku do świadczenia usług płatniczych (np. dostawców infrastruktury technicznej). Po przeprowadzeniu przeglądu istniejących rozwiązań prawnych i dokonaniu oceny ich skuteczności, KE będzie podejmowała niezbędne inicjatywy legislacyjne w celu realizacji celów przewidzianych w Strategii. Dla zwiększenia suwerenności gospodarczo-finansowej UE niezbędne będą z jednej strony działania na rzecz europejskich dostawców usług płatniczych (w tym celu mają być prowadzone np. prace nad projektem europejskiego schematu kartowego), a z drugiej strony zapewnienie ochrony konsumentom. Strategia stanowi uzupełnienie działań Eurosystemu w odniesieniu do płatności detalicznych. Inicjatywa KE zyskała poparcie ze strony Rady UE w marcu 2021 r.

Wprowadzenie sugerowanych przez KE zmian wpłynie na funkcjonowanie systemu płatniczego w Polsce w różnych aspektach. NBP będzie monitorował dalsze prace nad realizacją Strategii i informował Radę ds. Systemu Płatniczego o dalszych zdarzeniach istotnych z punktu widzenia polskiego systemu płatniczego. W kontekście rozwiązań istniejących w Polsce, NBP i ZBP wskazały na konieczność pokonania barier prawnych w celu zapewnienia wymiany informacji pomiędzy bankami a firmami telekomunikacyjnymi, która jest kluczowa z punktu widzenia przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. ZBP podkreślił wagę równych praw w obszarze obrotu płatniczego dla banków i innych instytucji płatniczych. Wskazał także na konieczność uwzględnienia interoperacyjności przy przeglądzie regulacji prawnych, aby zapewnić precyzyjne reguły wzajemnego współdziałania różnych instrumentów funkcjonujących w polskim systemie płatniczym.

3.1.2 Plany uruchomienia usługi płatności natychmiastowych w euro (Euro Express Elixir)

Prace KIR zmierzają do uruchomienia usługi polegającej na udostępnieniu natychmiastowych płatności transgranicznych w euro, zgodnych ze schematem *SEPA Instant Credit Transfer*, za pośrednictwem systemu TIPS (na dalszym etapie przewidywane jest także udostępnienie natychmiastowych płatności w euro o charakterze wewnątrzsystemowym (krajowym)). Zakłada się, że rozwiązanie to umożliwi realizację międzynarodowych płatności mobilnych typu P2P oraz wprowadzenie usług dodanych takich jak *Request to Pay* czy produktów zapowiadanych do uruchomienia w ramach *European Payment Initiative (EPI)*.

Oferta kierowana do banków w zakresie realizacji płatności natychmiastowych w euro będzie mieć charakter kompleksowy i będzie oparta na mechanizmach stosowanych obecnie w systemie Express Elixir, minimalizując tym samym koszty banków z tytułu wdrożenia rozwiązania. KIR jest zaawansowana w pracach przygotowujących do świadczenia usługi z wykorzystaniem systemu TIPS. Zostały wdrożone i przetestowane komponenty do komunikacji z systemem TIPS, zapewniona została zgodność z wymaganiami EBC w zakresie interoperacyjności płatności natychmiastowych w euro oraz przygotowano kluczową dokumentację dla uczestników usługi (specyfikację funkcjonalną i specyfikację techniczną, a także projekt regulaminu oraz umowy uczestnictwa w usłudze Euro Express Elixir).

Pierwszy etap prac prowadzonych przez KIR nie będzie wymagał zmian w systemie Express Elixir. Rozwiązanie sektorowe dla płatności natychmiastowych w euro będzie bazowało na infrastrukturze technicznej systemu Express Elixir. Zakłada się, że najważniejszą zmianą dla banków będzie rozszerzenie interfejsu dotychczas działającego systemu. KIR będzie początkowo pełniła rolę pośrednika pomiędzy systemami, tzw. *Instructing Party*, czyli podmiotu działającego w imieniu uczestników systemu TIPS, będących jednocześnie uczestnikami usługi Euro Express Elixir. Zmiana w systemie Express Elixir będzie wymagana dopiero na drugim etapie projektu, tj. wprowadzania krajowych płatności natychmiastowych w euro. KIR zakłada, że co najmniej 3 miesiące przed uruchomieniem usługi w ramach drugiego etapu prac zostanie przekazana do NBP dokumentacja niezbędna dla uzyskania zgody Prezesa NBP na wprowadzenie zmian do systemu. Na podstawie przekazanej dokumentacji zostałby poddany ocenie charakter zmiany, tj. czy jest to jedynie nowa usługa w ramach funkcjonującego systemu czy też nowy system płatności.

3.1.3 Stan przygotowań do wdrożenia w systemie Euro Elixir mechanizmu ciągłego rozrachunku brutto (*Continuous Gross Settlement*)

EBA Clearing prowadzi prace w celu wdrożenia w terminie do końca lipca 2022 r. modelu rozliczeń i rozrachunku systemu STEP2-T opartego o ciągły rozrachunek brutto. Przetwarzanie komunikatów w systemie STEP2-T będzie odbywać się w czasie rzeczywistym, a dwustronne instrukcje płatnicze będą natychmiast rozliczane i poddane rozrachunkowi, o ile uczestnik systemu zapewni wystarczające środki na pokrycie swoich zobowiązań. W razie braku wystarczającej ilości środków, płatności będą umieszczone w kolejce i będą czekać na rozliczenie i rozrachunek. Zmiana sposobu rozrachunku w systemie STEP2-T wymaga dostosowania się uczestników do nowych mechanizmów zarządzania płynnością. Wprowadzenie tego modelu rozrachunku nie powoduje konieczności zmiany formatów i zawartości zbiorów z komunikatami, przesyłanych przez i do uczestników. Wynika to z faktu, iż system STEP2-T będzie rozliczał i dokonywał rozrachunku zleceń natychmiast, ale zbiory z komunikatami wyjściowymi będą wystawiane cyklicznie w określonych godzinach po zakończeniu ustalonych (6) punktów kontrolnych, tzw. LAC (*Liquidity Adjustment Checkpoint*).

Z uwagi na połączenia z systemem STEP2-T, niezbędne zmiany będą musiały zostać wprowadzone w systemie Euro Elixir (aktualnie opartym na zasadzie rozrachunku netto). Decyzja o zmianie mechanizmu rozrachunku w systemie Euro Elixir została zaakceptowana przez Narodowy Bank Polski. Utrzymany zostanie w systemie Euro Elixir dotychczasowy sesyjny – z punktu widzenia uczestników – model rozrachunku oraz formaty komunikatów. KIR zaplanowała migrację systemu Euro Elixir w dniu 14 czerwca 2022 r.

3.1.4 Plany rozwoju Systemu Płatności Mobilnych BLIK w zakresie rozliczeń transakcji w euro

Uczestnikami systemu płatności BLIK są aktualnie niemal wszyscy wydawcy bankowi prowadzący działalność na polskim rynku płatniczym. Sieć akceptacji BLIK obejmuje 90% rynku e-commerce w Polsce. BLIK jest także dostępny w ramach płatności POS w punktach stacjonarnych oraz w realizacji płatności gotówkowych (w zakresie wypłat i wpłat) w sieci bankomatów. Zainteresowanie systemem BLIK ze strony podmiotów zagranicznych skłoniło PSP Sp. z o. o. do poszukiwania optymalnego modelu ekspansji na rynki europejskie. Z analiz prowadzonych przez Spółkę w porozumieniu z NBP wynika, że istnieją różne warianty umożliwienia rozliczania

transakcji BLIK w euro. Preferowaną przez PSP Sp. z o. o. opcją jest przystąpienie do skonsolidowanego systemu TARGET jako system zewnętrzny (Ancillary System). PSP Sp. z o. o. zamierza wprowadzić odpowiednie zmiany do zasad funkcjonowania systemu płatności BLIK, umożliwiające uczestnikom, zarówno pełniącym rolę agentów rozliczeniowych, jak i wydawców, rozliczanie transakcji BLIK w euro. W 2022 r. PSP Sp. z o. o. zamierza skoncentrować się na uszczegółowieniu ww. planów, uzyskaniu niezbędnych pozwoleń Prezesa NBP na zmiany w schemacie płatniczym i w systemie płatności, a także dążyć będzie do rozbudowy infrastruktury płatniczej oraz jej dostosowania na potrzeby integracji ze skonsolidowanym systemem TARGET.

W dyskusji nad powyższym tematem oceniono, że nie jest możliwe bezpośrednie przystąpienie systemu płatności BLIK-EURO, jako nowego systemu zewnętrznego, do skonsolidowanego systemu TARGET w pierwszym etapie, tj. w listopadzie 2022 r. Istnieją jednak rozwiązania alternatywne do ewentualnego wykorzystania przez Spółkę w przypadku chęci wcześniejszego rozliczania przez PSP Sp. z o. o. transakcji BLIK w euro (np. realizacja rozliczeń transakcji BLIK w euro z wykorzystaniem systemu Euro Elixir prowadzonego przez KIR bądź tworzonej przez KIR usługi Euro Express Elixir w zakresie płatności natychmiastowych zgodnych ze schematem SCT Inst). NBP zadeklarował gotowość udzielenia wsparcia dla dalszego rozwoju systemu płatności mobilnych BLIK i schematu płatniczego, niezależnego od globalnych schematów płatniczych, na rynkach państw UE.

3.1.5 Korzyści i wyzwania związane z wprowadzeniem usług rozliczeniowych KDPW_CCP na rzecz sektora bankowego

W ramach działań zwiększających efektywność usług rozliczeniowych na rzecz sektora bankowego KDPW_CCP dokonał lub zaplanował do wprowadzenia zmiany w zakresie: (1) rozliczania transakcji na derywatach OTC stopy procentowej, (2) rozliczania obligacji skarbowych z rynku TBSP oraz (3) rozliczania transakcji repo z rynku TBSP. Wszystkie one niosą z sobą szereg korzyści dla uczestników rynku (m.in. rozszerzając zakres dostępnych usług, usprawniając proces rozliczeń czy też redukując istniejące ryzyka). Na 2022 rok zostało zaplanowane uruchomienie usługi rozliczania transakcji repo z rynku TBSP, w tym aukcji dla repo (kwiecień 2022 r.) oraz uruchomienie własnego systemu kdpw_stream dla rozliczeń transakcji OTC (październik 2022 r.). Wprowadzane zmiany łączą się jednakże z szeregiem wyzwań dla KDPW_CCP dotyczących zwiększenia wykorzystania usługi (np. Client Clearing) czy zwiększenia udziału w rynku (np. derywatów OTC w złotych polskich banków).

Poważnym wyzwaniem o charakterze długoterminowym może być przyciągnięcie podmiotów zagranicznych do rozliczania w KDPW_CCP. Możliwa utrata autoryzacji przez LCH Ltd dla rozliczania instrumentów finansowych z UE po dniu 30 czerwca 2022 r. może być szansą dla europejskich izb rozliczeniowych na zwiększenie udziału w świadczeniu usług rozliczeniowych dla podmiotów krajowych oraz zagranicznych w zakresie transakcji na derywatach OTC stopy procentowej. Biorąc pod uwagę, że ewentualna utrata autoryzacji LCH Ltd na prowadzenie usług rozliczeniowych może dotyczyć jedynie UE, a duża część aktywnych podmiotów na tym rynku jest spoza UE, działania regulacyjne można traktować wyłącznie w kategoriach szansy dla KDPW_CCP; podstawą będą działania akwizycyjne. Od strony operacyjnej oraz wydajności, system rozliczania transakcji OTC jest gotowy do przyjęcia podmiotów zagranicznych. Wyzwaniem będzie jednak silna konkurencja na rynku usług rozliczeniowych dla derywatów

OTC. W odróżnieniu m.in. od KDPW_CCP, LCH posiada zgodę ESMA na wzajemną kompensację zabezpieczeń (nawet pomiędzy instrumentami finansowymi i towarowymi), co wpływa na obniżenie kosztów świadczonych usług rozliczeniowych. Bardziej korzystne warunki świadczenia usług od innych izb rozliczeniowych sprawiają, że aktualnie polskie banki w wielu przypadkach dokonują rozliczeń, nawet między sobą, na rynku londyńskim za pośrednictwem LCH. Kwestia konieczności zrównania wymogów regulacyjnych różnych podmiotów objętych nadzorem ESMA była kilkakrotnie podnoszona przez KDPW_CCP na forach grup roboczych gremiów unijnych. Problem ryzyka występowania arbitrażu regulacyjnego został zgłoszony ESMA, także za pośrednictwem KNF.

3.2 Zagadnienia systemowe związane z rozwojem i bezpieczeństwem obrotu płatniczego

3.2.1 Funkcjonowanie Programu „Polska Bezgotówkowa”

Fundacja Polska Bezgotówkowa kontynuowała w 2021 r. działania w zakresie rozbudowy sieci akceptacji instrumentów płatniczych, upowszechniania i promocji obrotu bezgotówkowego, a także promocji innowacji technologicznych wspierających obrót bezgotówkowy w Polsce.

Program „Polska Bezgotówkowa” zakłada zwiększenie w ciągu 7 lat liczby terminali płatniczych POS o ok. 650 tys. sztuk. Cel, jaki został przyjęty w tym zakresie na 2021 r., wynosił 450 tys. sztuk terminali narastająco od początku Programu. Według danych na dzień 31 grudnia 2021 r., w ramach Programu zostało zawartych ponad 333,4 tys. umów, na podstawie których zainstalowano ponad 464,1 tys. terminali³. Z danych zgromadzonych przez Fundację wynika, że ponad 84,8% tych terminali realizowało transakcje, przy czym średnia wartość transakcji wyniosła 56,4 zł. Średnia liczba transakcji przypadająca na aktywny terminal wyniosła od początku Programu ponad 79 sztuk miesięcznie, zaś średni miesięczny obrót na terminal wyniósł 4 450 zł. Liczne działania podejmowane przez Fundację Polska Bezgotówkowa, a także wprowadzenie od 1 stycznia 2022 r. obowiązku przyjmowania płatności elektronicznych, spowodowały podpisanie w grudniu 2021 r. umów przez blisko 20 tys. podmiotów, co było rekordowym wynikiem Programu od początku jego uruchomienia.

Z danych Fundacji wynika, że w okresie od dnia 1 września 2018 r., tj. od momentu rozszerzenia Programu o podmioty administracji publicznej⁴, do dnia 31 grudnia 2021 r. do Programu przez nią realizowanego przystąpiły 2 495 różnych jednostek administracji publicznej (tzw. akceptanci sektorowi), w których zostało zainstalowane 10 798 terminali. Z wykorzystaniem aktywnych terminali zrealizowano narastająco w trakcie Programu w okresie do końca grudnia 2021 r. ponad 10,1 mln transakcji o wartości blisko 1,4 mld zł.

Fundacja podejmuje różnego rodzaju działania o charakterze promocyjnym i edukacyjnym, kierowane do polskich przedsiębiorców i konsumentów, które zachęcają do bezpiecznego korzystania z płatności bezgotówkowych. W czerwcu 2021 r. Fundacja uruchomiła portal edukacyjny GotowiBezgotowkowi.pl, który ma stanowić kompendium wiedzy na temat płatności

³ Źródło: Fundacja Polska Bezgotówkowa.

⁴ Wcześniej podmioty sektora publicznego były objęte Programem upowszechniania płatności bezgotówkowych w jednostkach administracji publicznej, który był realizowany od kwietnia 2017 r. przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii oraz KIR.

bezugotówkowych, finansów cyfrowych, bezpieczeństwa w sieci oraz zarządzania domowymi finansami⁵.

3.2.2 Stan realizacji prac związanych z uruchomieniem sektorowego centrum usług wspierających przeciwdziałanie praniu pieniędzy

Sektorowe Centrum Usług AML (SCU AML) świadczyć będzie usługi sektorowi bankowemu w oparciu o wiedzę, doświadczenia, rozwiązania techniczne i dane dostępne w KIR i ZBP. Procesy operacyjne oraz rozwiązania techniczne SCU AML zlokalizowane będą w KIR i w ZBP, w zależności od katalogu usług, lokalizacji danych, systemów i analityków. Głównym źródłem danych będzie STIR (wraz z danymi pozyskiwanymi na potrzeby planowanego do wprowadzenia Systemu Informacji Finansowej (SInF)), uzupełniony o dane z systemów Elixir i Express Elixir, a także międzybankowe systemy wymiany informacji ZBP, w tym: baza skompromitowanych rachunków, baza skompromitowanych tożsamości, baza skompromitowanych adresów IP i baza osób poszukiwanych listami gończymi. Usługi wymiany danych co do zasady opierać się będą na istniejących kanałach wymiany danych: banki – KIR oraz banki – ZBP. Wśród usług planowanych do udostępnienia znalazły się: sygnalizacja statusu PEP klienta, sygnalizacja wystąpienia klienta na listach sankcyjnych, informacja sektorowa o kliencie firmowym, weryfikacja rzeczywistego przedmiotu działalności klienta firmowego, analiza zgłoszonych rachunków podejrzanych, wykrywanie podejrzanych rachunków i transakcji, raportowanie informacji o rozwiązanych stosunkach gospodarczych i raportowanie transakcji ponadprogowych do GIIF.

Uruchomienie SCU AML niekoniecznie musi prowadzić do istotnego zmniejszenia kosztów banków związanych z prowadzeniem własnych baz AML. Banki zyskają jednak dostęp do znacznie większej liczby użytecznych informacji w kontekście AML i KYC. Zyskiem dla banków będzie ponadto poprawa jakości danych, uproszczenie procesów AML i KYC (np. ogląd klienta biznesowego na koniec roku) czy wprowadzenie w ich przebiegu robotyzacji. Wprowadzenie sektorowego rozwiązania AML powinno prowadzić ponadto do wzrostu bezpieczeństwa funkcjonowania systemu płatniczego (np. poprzez skuteczniejszą identyfikację kont wykorzystywanych do realizacji działalności przestępczej) oraz do jednoczesnej optymalizacji procesów, np. w ramach obowiązków informacyjnych banków nastąpiłoby przejęcie przez rozwiązanie sektorowe obowiązku raportowania do GIIF danych o transakcjach ponadprogowych.

Po przeprowadzeniu serii warsztatów, służących wypracowaniu kształtu usług w zgodzie z oczekiwaniami banków i określeniu sposobu przekazywania danych, oraz po doprecyzowaniu zakresu prac niezbędnych po stronie banków w celu korzystania z usług został rozpoczęty proces implementacji. Wdrażanie etapu „zero” inicjatywy SCU AML zostało zapoczątkowane w III kwartale 2021 r. Co kwartał planowane jest wdrożenie kolejnych usług lub modyfikacji istniejących. Uruchomienie produkcyjne systemu nie jest jednak jednoznaczne z jego pełną operacjonalizacją.

3.2.3 Stan przygotowań do wdrożenia ustawy o Systemie Informacji Finansowej

Ustawa o Systemie Informacji Finansowej (SInF) ma umożliwić uprawnionym organom szybki dostęp do informacji o tożsamości posiadaczy rachunków bankowych oraz płatniczych, a także

---

⁵ Link do portalu: <https://gotowibezgotowkowi.pl/>.

posiadaczy skrytek depozytowych, w celu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania poważnego przestępstwa, wspomagania postępowań karnych w sprawie poważnego przestępstwa, a także identyfikacji, wykrycia lub zabezpieczenia mienia pochodzącego z takiego przestępstwa. Termin przyjęcia projektu ustawy o SInF został przesunięty na II kwartał 2022 r. Od połowy marca 2022 r. KIR zamierza udostępnić środowisko testowe dla plików przesyłanych w związku z nowym obowiązkiem sprawozdawczym. Przewidywana jest możliwość wcześniejszego raportowania, tj. od lipca 2022 r., natomiast obligatoryjne raportowanie SInF nastąpi we wrześniu 2022 r.

W ramach działań na rzecz przeciwdziałania nadużyciom finansowym, rozważane jest wprowadzenie na rynku polskim usługi potwierdzenia danych wierzyciela (*Confirmation of Payee*). Do tego celu potrzebna jest centralna baza rachunków dająca możliwość weryfikacji numeru IBAN/numeru rachunku bankowego oraz nazwiska posiadacza rachunku. W ocenie KIR od niedawna pojawiła się perspektywa technologiczna i prawna możliwości utworzenia takiej usługi. W przypadku większości fraudów wykonywanych z podstawionym rachunkiem, drugą stroną jest klient korporacyjny (np. opłaty za prąd/gaz), o którym dane są dostępne poprzez bazę STIR. Natomiast w przypadku dostępu do informacji o pozostałych typach właścicieli rachunków (klient detaliczny), ustawa o SInF stworzy taką możliwość i pełna usługa potwierdzenia danych wierzyciela mogłaby zostać udostępniona po wdrożeniu ustawy. W tym kontekście wskazane jest jednak pogłębienie analizy prawnej możliwości wykorzystania dostępnych danych.

3.2.4 Wyniki badania dotyczącego zwyczajów płatniczych w Polsce w 2020 r.

Badanie „Zwyczajne płatnicze w Polsce w 2020 r.” zostało przeprowadzone w okresie 15 września – 15 października 2020 r. na reprezentatywnej grupie 1265 respondentów w wieku od 15 lat. Celem badania zrealizowanego przez NBP było poznanie zakresu stosowania i charakterystyki metod płatności wykorzystywanych przez mieszkańców Polski do realizacji potrzeb codziennego życia. Ponadto w ramach badania ważne było określenie poziomu aktualnego ubankowienia Polaków oraz postaw i poglądów związanych z obrotem gotówkowym i bezgotówkowym. Raport z badania zawiera także informację o zmianach w zachowaniach płatniczych w zależności od zmiany zachowań konsumenckich oraz o przewidywaniach co do trwałości zmian w zachowaniach płatniczych spowodowanych pandemią COVID-19. Dodatkowo, w raporcie znajduje się podsumowanie wyników badania dziennikowego w zakresie transakcji gotówkowych i bezgotówkowych, również z ich odniesieniem do wyników w skali międzynarodowej.

Zgodnie z wynikami badania ankietowego ponad 88,5% dorosłych Polaków posiadało rachunek płatniczy. Najczęściej były to rachunki prowadzone przez banki (99,7%), w złotych (99,4%), indywidualne (niemal 90%) i bezpłatne (50,7%). Brak konta był najczęściej powiązany z wykształceniem i wiekiem. Wśród przyczyn niekorzystania z rachunku płatniczego respondenci wskazywali najczęściej brak takiej potrzeby (80,6%), preferencje przechowywania pieniędzy w gotówce (30,3%), ale też postrzeganie kosztów z tym związanych jako zbyt wysokich (21,2%) i brak zaufania do instytucji finansowych (17,7%). Karty płatnicze, czyli podstawowe instrumenty płatności bezgotówkowych, posiadało 81,7% badanych. Niemal wszystkie karty znajdujące się w posiadaniu respondentów były kartami wydanymi przez banki (99,3%), debetowymi (90,3%), posiadającymi formę fizyczną (96,9%) i funkcję płatności zbliżeniowych (96,3%). Do głównych powodów nieposiadania karty płatniczej należały: brak konta bankowego (48,8% wskazań) oraz

brak postrzegania korzyści związanych z jej posiadaniem (23,6%). Część respondentów uznała też, że płatności kartą są zbyt skomplikowane (21,3%), miało obawy związane z ich bezpieczeństwem (20,5%) lub uważało, że posiadanie karty płatniczej jest zbyt drogie (19,9%).

W Polsce odnotowano najwyższy wśród analizowanych państw europejskich wskaźnik udziału gotówki w realizacji płatności detalicznych w 2020 r. (17% respondentów posługiwało się wyłącznie gotówką w ostatnich 12 miesiącach przed badaniem). W związku z przyszłą edycją badania dziennikowego zostanie rozważona możliwość uzupełnienia ankiety o pytania dotyczące kanałów korzystania z różnych rozwiązań bankowych, w szczególności o korzystanie z kanałów zdalnych – bankowości internetowej i mobilnej. Pozwoliłoby to, zdaniem ZBP, na prezentację pełnego obrazu zwyczajów płatniczych Polaków, wśród których dość dużą grupę stanowią konsumenci posługujący się w płatnościach wyłącznie gotówką, ale też coraz liczniejszą grupę stanowią klienci korzystający wyłącznie z bankowości mobilnej.

3.2.5 Główne założenia i kierunki Narodowej Strategii Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego

Narodowa Strategia Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego została opracowana przez Radę ds. obrotu gotówkowego, ciało opiniotawczo-doradcze powołane przy Zarządzie NBP. W przygotowanie Strategii zostali zaangażowani przedstawiciele: banków, Poczty Polskiej SA, ZBP, KZBS, POFOG, organizacji zrzeszających sektor detaliczny, firm CIT, MF, MS, MSWiA, UKNF, KGP, Euronet, IT Card oraz NBP, którzy weszli w skład powołanych grup roboczych i zespołów zadaniowych. Strategia składa się z dwóch części: (1) diagnozy stanu obecnego oraz (2) wyznaczonych celów do osiągnięcia (łącznie 12) i priorytetów o charakterze strategicznym i operacyjnym oraz propozycji działań (łącznie 47) do wdrożenia w ramach czterech filarów. Filarami Strategii są: (I) dostępność i akceptacja gotówki, (II) płynne zaopatrywanie w gotówkę, (III) cyberbezpieczeństwo systemów informatycznych wykorzystywanych w procesach zaopatrywania w gotówkę oraz (IV) bezpieczeństwo fizyczne gotówki. Począwszy od stycznia 2022 r., Rada ds. obrotu gotówkowego oraz powołane przez nią grupy robocze i zespoły zadaniowe będą zmierzać do wdrożenia propozycji działań określonych w Strategii, a także będą prowadzić analizę i monitoring skutków wdrożenia działań wskazanych w Strategii.

3.2.6 Stan prac nad koncepcją emisji pieniądza cyfrowego banku centralnego (CBDC) na świecie i w Polsce

CBDC to nowa forma pieniądza banku centralnego, odmienna od gotówki i pieniądza dostępnego dla wybranych podmiotów (głównie banków) na rachunkach prowadzonych w banku centralnym. CBDC może zostać wprowadzony dla płatności detalicznych (*retail CBDC*) oraz wysokokwotowych (*wholesale CBDC*), zarówno w ramach jednej jurysdykcji, jak i na potrzeby transgranicznego przepływu środków (*multiple CBDC*). Najbardziej zaawansowane w prowadzeniu przygotowań do emisji są państwa, które mają największą motywację do wprowadzenia waluty cyfrowej. Dotyczy to w szczególności państw, w których spada wykorzystanie gotówki w realizacji transakcji detalicznych (np. państwa nordyckie), występują zaburzenia na rynku usług płatniczych (np. nadmiernie dominują prywatne rozwiązania płatnicze jak w Chinach), istnieją nieefektywne systemy płatności (np. nierozliczające płatności natychmiastowych) lub występuje niski poziom włączenia finansowego. Pierwsze wdrożenia

systemów płatności detalicznych na potrzeby CBDC są prowadzone w gospodarkach wschodzących, tj. na Bahamach (od dnia 20 października 2020 r.) oraz w Nigerii (od dnia 25 października 2021 r.). Liderem w realizacji projektów pilotażowych cyfrowej waluty są Unia Wschodnich Karaibów i Chiny, dalece zaawansowana jest Szwecja, a swój harmonogram prac nakreśliła też strefa euro i państwa sąsiedzkie, jak Rosja czy Ukraina. Wprowadzenie CBDC niesie z sobą poważne konsekwencje, m.in. dla funkcjonowania systemu bankowego, stabilności finansowej, polityki pieniężnej czy dla całego systemu płatniczego.

CBDC należy traktować jako dobro publiczne, gwarantujące bezpieczeństwo użytkowania i posiadania, wprowadzane w celu realizacji konkretnego celu społeczno-gospodarczego. NBP na dotychczasowym etapie negatywnie odniósł się do postulatu emisji CBDC i nie przewiduje na razie możliwości wprowadzenia tej formy pieniądza. Takie stanowisko przyjął Zarząd NBP w dniu 12 maja 2021 r. W warunkach polskich aktualnie nie znajdują odzwierciedlenia przesłanki, którymi kierowały się inne banki centralne przy podjęciu dogłębnych analiz teoretycznych i rozpoczęciu testów pilotażowych bądź wdrożeń CBDC. W Polsce: od wielu lat rośnie wartość pieniądza gotówkowego, nadal duży jest udział gotówki w płatnościach detalicznych (46% w 2020 r.), polskie społeczeństwo jest przywiązane do gotówki, poziom włączenia finansowego jest wysoki (na koniec 2020 r. 89% osób w wieku powyżej 18 lat posiadało rachunek płatniczy), systemy płatności detalicznych (m.in. natychmiastowych) i wysokokwotowych działają prawidłowo i są efektywne, a gospodarka cyfrowa, w tym handel elektroniczny, posiada wiele różnorodnych i innowacyjnych metod płatności, które zapewniają konsumentom możliwość wyboru i zaspokajają ich potrzeby.

NBP zamierza kontynuować analizy z zakresu implikacji emisji powszechnie dostępnego CBDC dla polityki pieniężnej, funkcjonowania systemu bankowego oraz stabilności finansowej.

3.2.7 Dobre praktyki związane z zagadnieniem nieautoryzowanych transakcji płatniczych

Przy obecnej skali wykorzystania różnorodnych instrumentów płatniczych, uwierzytelnianie, autoryzacja i odpowiedzialność za nieautoryzowane transakcje płatnicze stały się zagadnieniami szczególnie istotnymi dla dostawców i użytkowników usług płatniczych. Podstawowe zastrzeżenia sektora bankowego budzi brzmienie art. 45 ustawy o usługach płatniczych, a także niespójność niektórych komunikatów instytucji państwowych na temat nieautoryzowanych transakcji płatniczych z obecnie obowiązującymi przepisami. ZBP wskazał na konieczność właściwego określenia granicy odpowiedzialności banku i klienta za nieautoryzowane transakcje płatnicze. Z uwagi na problemy z właściwym zrozumieniem kluczowych pojęć i konstrukcji dotyczących tego zagadnienia, sektor bankowy uznał za niezbędne opracowanie „Dobrych praktyk sektora bankowego w zakresie transakcji nieautoryzowanych”. W tym celu została powołana w 2021 r. w ramach ZBP specjalna grupa robocza składająca się z przedstawicieli banków i kancelarii prawnej. Prace nad dokumentem zostały sfinalizowane; wymagana jest jeszcze ostateczna akceptacja dokumentu przez przedstawicieli banków – członków ZBP oraz organy ZBP.

Wypracowane przez sektor bankowy dobre praktyki w zakresie transakcji nieautoryzowanych mają na celu nie tylko ujednoczyć sposób postępowania banków w tym obszarze i tym samym zapewnić pewność obrotu gospodarczego, ale także powinny przyczynić się do zwiększenia świadomości klientów banków (użytkowników usług płatniczych) w zakresie przysługujących im praw i obowiązków. Główną część dokumentu stanowią „Zasady postępowania z transakcjami nieautoryzowanymi”. Przedstawiają one: (1) podstawowe pojęcia związane z nieautoryzowanymi

transakcjami płatniczymi; (2) zasady korzystania z instrumentu płatniczego oraz działania zwiększające świadomość użytkowników instrumentów płatniczych; (3) prawidłowy przebieg procesu zgłoszenia i stwierdzenia transakcji nieautoryzowanej; (4) działania wyjaśniające banku w przypadku otrzymania zgłoszenia transakcji nieautoryzowanej; (5) czynności podejmowane przez bank w terminie D+1 oraz (6) proces zakończenia postępowania reklamacyjnego (terminy rozpatrzenia reklamacji, następcze obciążenie rachunku oraz tryb odwoławczy).

Dokument zawierający dobre praktyki w zakresie nieautoryzowanych transakcji zostanie przed upublicznieniem skonsultowany z zainteresowanymi stronami (w tym z MF, NBP, UOKiK i RF), tak aby mógł być traktowany jako wykładnia postępowania.

3.2.8 Doświadczenia i wyzwania w walce w transakcjami oszukańczymi w płatnościach detalicznych

Materiał pt. „Transakcje oszukańcze w płatnościach detalicznych – doświadczenia i wyzwania” został opracowany w celu kompleksowego analitycznego przedstawienia problematyki transakcji oszukańczych w płatnościach detalicznych. Tematyka ta jest szczególnie istotna z uwagi na obserwowane globalnie niepokojące zjawisko dynamicznie rosnącej z roku na rok, zwłaszcza w odniesieniu do poleceń przelewu, liczby oszustw odnotowywanych w zakresie płatności detalicznych. Materiał został przygotowany przez NBP we współpracy z innymi instytucjami publicznymi (GIIF, Prokuraturą Krajową, RF, UKNF i UOKiK) i podmiotami rynkowymi (BCC ZBP, Blue Media S.A., Fiserv Polska S.A., Fundacją Polska Bezgotówkowa, KIR, Mastercard, PONIP, PSP Sp. z o.o., Visa i WIB). Zawiera on zestawienie najważniejszych uregulowań prawnych dotyczących transakcji oszukańczych w kontekście ochrony konsumenta, a także prezentuje informację na temat skali transakcji oszukańczych w Polsce i w innych krajach, nowe trendy w zakresie transakcji oszukańczych, działania prowadzone i projektowane w Polsce i w innych krajach, mogące wpływać na ograniczanie skali transakcji oszukańczych, a także wybrane rozwiązania rynkowe, mające na celu ograniczanie transakcji oszukańczych.

W kontekście przeciwdziałania transakcjom oszukańczym w płatnościach detalicznych istotne znaczenie – efektywnościowe i kosztowe – będą miały sektorowe rozwiązania przygotowywane do wdrożenia (jak np. Sektorowe Centrum Usług AML) oraz ewentualnie inne przyszłe rozwiązania przeciwdziałające tego rodzaju transakcjom (np. ewentualne wprowadzenie usługi *Confirmation of Payee* oraz geoblokowania wykorzystywanego do monitorowania transakcji zagranicznych). Konieczne jest ponadto podejmowanie działań w obszarze edukacji konsumentów, które mogą prowadzić do realnej zmiany zachowań użytkowników bezgotówkowych instrumentów płatniczych i zwiększyć bezpieczeństwo realizacji płatności. Dostęp organów ścigania do informacji objętych tajemnicą bankową został uznany jako krytyczny z punktu widzenia możliwości szybkiego podejmowania skutecznych działań związanych z wykrywaniem i ściganiem przestępczości.

W materiale przedstawionym Radzie ds. Systemu Płatniczego znalazły się propozycje rekomendacji dotyczących działań w obszarze prawa, procesów, technologii i edukacji na rzecz ograniczania transakcji oszukańczych w płatnościach detalicznych w Polsce. Rada ds. Systemu Płatniczego przyjęła zaproponowane rekomendacje i opublikowała je w załączniku do komunikatu z posiedzenia Rady w dniu 22 października 2021 r.⁶. Operacjonalizacją rekomendacji

---

⁶ Rekomendacje dostępne są pod adresem: https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/aktualnosci/wiadomosci_2021/20211022_rsp.html

działań o charakterze ponadsektorowym, sektorowym czy kierowanych do indywidualnych podmiotów będzie się zajmować stała Grupa robocza ds. Bezpieczeństwa Płatności, powołana przy Radzie ds. Systemu Płatniczego.

3.3 Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego

Na posiedzeniu w dniu 23 kwietnia 2021 r. Rada zapoznała się z oceną funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2020 r., a w dniu 22 października 2021 r. Rada zapoznała się z oceną funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2021 r. W obu przypadkach Rada pozytywnie zaopiniowała ocenę przygotowaną przez NBP.

4 Załącznik

4.1 Członkowie Rady ds. Systemu Płatniczego oraz osoby zastępujące członków Rady⁷ w 2021 r.

Imię i Nazwisko	Funkcja
Marta Kightley	Przewodnicząca Rady (do dnia 21 listopada 2021 r.) Wiceprezes NBP – Pierwszy Zastępca Prezesa NBP
Andrzej Kazmierczak	Przewodniczący Rady (od dnia 22 listopada 2021 r.) Członek Rady (do dnia 21 listopada 2021 r.) Członek Zarządu Narodowego Banku Polskiego
Krzysztof Pietraszkiewicz	Zastępca Przewodniczącego Rady Prezes Zarządu Związku Banków Polskich
Artur Adamczyk	Członek Rady Prezes Zarządu Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
Piotr Alicki	Członek Rady Prezes Zarządu Krajowej Izby Rozliczeniowej S.A.
Tomasz Chróstny	Członek Rady Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Iwona Duda	Członek Rady (od dnia 23 października 2021 r.) Prezes Zarządu Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego S.A.
Przemysław Gdański	Członek Rady Prezes Zarządu Banku BNP Paribas Bank Polska S.A.
Zbigniew Jagiełło	Członek Rady (do dnia 7 czerwca 2021 r.) Prezes Zarządu Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego S.A.
Jacek Jastrzębski	Członek Rady Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego
Piotr Nowak	Członek Rady (do dnia 22 stycznia 2021 r.) Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów
Piotr Patkowski	Członek Rady (od dnia 22 stycznia 2021 r.) Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów
Piotr Pogonowski	Członek Rady (od dnia 22 listopada 2021 r.) Członek Zarządu Narodowego Banku Polskiego
Jan Emeryk Rościszewski	Członek Rady (od dnia 8 czerwca 2021 r. do dnia 22 października 2021 r.) Prezes Zarządu Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego S.A.
Joanna Seklecka	Członek Rady Przewodnicząca Komitetu Agentów Rozliczeniowych
Leszek Skiba	Członek Rady Prezes Zarządu Banku Pekao S.A.
Cezary Stypułkowski	Członek Rady Prezes Zarządu mBanku S.A.
Maciej Trybuchowski	Członek Rady Prezes Zarządu Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych S.A.
Tomasz Zdzikot	Członek Rady

⁷ Osoby upoważnione przez członków Rady, na mocy § 2 ust. 2 uchwały Nr 14/98 Zarządu NBP z dnia 10 czerwca 1998 r., do reprezentowania ich w pracach Rady w razie nieobecności.

Adam Tochmański	Prezes Zarządu Poczty Polskiej S.A. Sekretarz Rady Dyrektor Departamentu Systemu Płatniczego NBP
Bartłomiej Dzik	Zastępujący Członka Rady Zastępca Dyrektora Departamentu Analiz Rynku, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta
Paweł Gula	Zastępujący Członka Rady Wiceprezes Zarządu Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
Jarosław Gzieło	Zastępujący Członka Rady Dyrektor ds. Projektów Strategicznych, BNP Paribas Bank Polska S.A.
Dariusz Nalepa	Zastępujący Członka Rady Dyrektor Departamentu Bankowości Transakcyjnej, mBank S.A.
Sławomir Panasiuk	Zastępujący Członka Rady Wiceprezes Zarządu Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych S.A.
Emil Radziszewski	Zastępujący Członka Rady Dyrektor Departamentu SKOK i Instytucji Płatniczych, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego
Mateusz Wodejko	Zastępujący Członka Rady Wiceprezes Zarządu, Poczta Polska S.A.
Maciej Wyszoczarski	Zastępujący Członka Rady Dyrektor Pionu Sieci i Operacji Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego S.A.

4.2 Lista tematów objętych pracami Rady ds. Systemu Płatniczego w 2021 r.

I	Posiedzenie w dniu 23 kwietnia 2021 r.	
A	Tematy przeznaczone do dyskusji na posiedzeniu Rady	
1.	Sprawozdanie z działalności Rady ds. Systemu Płatniczego w 2020 r.	NBP
2.	Przyjęcie Roczego planu pracy Rady ds. Systemu Płatniczego w 2021 r.	NBP
3.	Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2020 r.	NBP
4.	Informacja na temat funkcjonowania Programu „Polska Bezgotówkowa”	Fundacja Polska Bezgotówkowa
B	Tematy niewymagające dyskusji (do wiadomości Rady)	
5.	Informacja o stanie wdrożenia wymogów wynikających z Rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2018/389 z dnia 27 listopada 2017 r. w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących silnego uwierzytelniania klienta i wspólnych i bezpiecznych otwartych standardów komunikacji (SCA) w zakresie płatności kartowych realizowanych w terminalach POS oraz on-line (na podstawie danych przekazanych KNF przez wydawców kart płatniczych oraz acquirersów)	UKNF
6.	Informacja na temat Standardu wdrożeń przetwarzania informacji w chmurze obliczeniowej (Polish Cloud 2.0.)	ZBP
7.	Informacja o rozliczeniach i rozrachunkach międzybankowych w IV kwartale 2020 r.	NBP
8.	Informacja o transakcjach oszukańczych dokonanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych w IV kwartale 2020 r.	NBP

II	Posiedzenie w dniu 30 czerwca 2021 r.	
A	Tematy przeznaczone do dyskusji na posiedzeniu Rady	
1.	Strategiczne kierunki zmian w zakresie systemów płatności detalicznych w Europie	NBP
2.	Stan wdrożenia Sektorowego Centrum Usług AML	KIR we współpracy z ZBP
3.	Stan przygotowań do wdrożenia ustawy o Systemie Informacji Finansowej	KIR we współpracy z ZBP
4.	Informacja w sprawie dobrych praktyk związanych z zagadnieniem nieautoryzowanych transakcji płatniczych	ZBP
5.	Pieniądz cyfrowy banku centralnego	NBP
B	Tematy niewymagające dyskusji (do wiadomości Rady)	
6.	Informacja na temat działań z obszaru cyberbezpieczeństwa banków oraz ich klientów	ZBP
7.	Informacja o kartach płatniczych – I kwartał 2021 r.	NBP
8.	Informacja o rozliczeniach i rozrachunkach międzybankowych w I kwartale 2021 r.	NBP
9.	Informacja o transakcjach oszukańczych dokonanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych w I kwartale 2021 r.	NBP

III	Posiedzenie w dniu 22 października 2021 r.	
A	Tematy przeznaczone do dyskusji na posiedzeniu Rady	
1.	Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2021 r.	NBP
2.	Usługi rozliczeniowe KDPW_CCP na rzecz sektora bankowego – korzyści i wyzwania	KDPW
3.	Płatności natychmiastowe w walucie euro (Euro Express Elixir)	KIR we współpracy z NBP
4.	Transakcje oszukańcze w płatnościach detalicznych – doświadczenia i wyzwania	NBP we współpracy z innymi podmiotami
B	Tematy niewymagające dyskusji (do wiadomości Rady)	
5.	Informacja o kartach płatniczych – II kwartał 2021 r.	NBP
6.	Informacja o rozliczeniach i rozrachunkach międzybankowych w II kwartale 2021 r.	NBP
7.	Informacja o transakcjach oszukańczych dokonanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych w II kwartale 2021 r.	NBP
8.	Analiza opłat i prowizji związanych z korzystaniem z rachunku płatniczego w Polsce (wg danych na koniec 2020 roku)	NBP

IV	Posiedzenie w dniu 10 grudnia 2021 r.	
A	Tematy przeznaczone do dyskusji na posiedzeniu Rady	
1.	Narodowa Strategia Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego	NBP
2.	Stan przygotowań do wdrożenia Ciągłego Rozrachunku Brutto CGS w systemie Euro Elixir	KIR we współpracy z NBP
3.	Plany rozwoju Systemu Płatności Mobilnych BLIK w zakresie rozliczeń transakcji w EUR	PSP Sp. z o. o.
4.	Zwyczaje płatnicze w Polsce w 2020 r. – raport badawczy NBP	NBP
5.	Uchwała Rady ds. Systemu Płatniczego w sprawie powołania Grupy Roboczej ds. Bezpieczeństwa Płatności	NBP
B	Tematy niewymagające dyskusji (do wiadomości Rady)	
6.	Informacja na temat działań z obszaru cyberbezpieczeństwa banków oraz ich klientów	ZBP
7.	Informacja na temat prac nad Standardem dobrych praktyk rynkowych PolishAPI	ZBP
8.	Porównanie wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami innych krajów UE za 2020 r.	NBP
9.	Informacja na temat stanu prac nad wprowadzeniem w Polsce nowych wymagań statystycznych w zakresie płatności wynikających z nowelizacji regulacji EBC w sprawie statystyk płatności	NBP
10.	<i>PISA Framework</i> – nowe podejście nadzorcze EBC do schematów płatniczych w UE	NBP
11.	Informacja na temat projektu budowy nowego systemu RTGS w złotych (SORBNET3)	NBP
12.	Informacja na temat stanu realizacji Projektu Konsolidacja T2-T2S	NBP
13.	Raport roczny o nadzorze systemowym w zakresie systemu płatniczego w Polsce w 2020 r.	NBP
14.	Informacja o rozliczeniach i rozrachunkach międzybankowych w III kwartale 2021 r.	NBP

---

www.nbp.pl